

OK. 242

Z6
1825

FINIVM
VERVS, ET IDONEVS
DOCTOR,
B. MICHAEL FOERTSCHIYS,

STVDIIS, FACTIS, FATISQVE PROBATVS,
ET FACTA DE HIS DICENDI POTESTATE

TRIBVS

ILLVSTRIS GYMNASII CLASSIS SELECTAE
ALVMNIS VETĒRANIS,

IOANNI LEONARDO HERR, GOTHANO,
HENRICO RVDOLPHO QVEHL, MVHLBERGENSI,

ET

NICOLAO KLEIN, TAMBACENSI,

SVB ANNIVERSARIAE LVSTRATIONIS FINEM
REPRÆSENTATVS

RECTORE,
GOTHOFREDO VOCKERODT.

I. Finium regula a B. FOERTSCHIO studiose inculcata: II. Occasio suppediata Machiavel-
 lisis, Christianae doctrinae osoribus; vi et eiusdem corruptioribus; nitentibus Aristotelis de
 summo bono philosophematis. His rectiora Platonica de finibus placita, asserta, et probata;
 atque his conueniens FOERTSCHIANVM de studiis consilium, et scripta alia, maxime dis-
 seratio in Clementem Alexandrinum. III. Eadem demonstrata autoritate diuinarum
 litterarum, Moysis, et Christi placitis; illustrata autem veteris ecclesiae exemplis. IV. Cur
 rectam finium regulam asserat B. FOERTSCHIVS? cuiusque notae sint, qui eam oppu-
 gnent, et errores in delectu expendendam rerum tueantur? V. Ad veritatem tuendam iu-
 uenens NOSTER ex indole, et institutione: quod primo sermone ostenditur: VI. munerum
 autoritate: quae aliter orator celebrat: VII. vsu proprio, et vitae exemplo: quod postre-
 mus dicendo persequitur. VIII. Ad hos audiendos inuitati III. GYMNASII patroni, et
 fautores.

I.
 Non humani; sed diuini iudicii regula metiri Christianos fines suos, dictum est BEATI MICHAELIS FOERTSCHII, S. S. THEOL. D. Durlacensis primum aulae supremi sacrorum praefulis, eiusdemque Gymnasii professoris, nec non Abbatis Loeracensis, deinde in Tubingenium academia S. S. THEOLOGIAE professoris, et DVCALIS CONTVBERNII INSPECTORIS, ad vltimum apud Ienensium theolo-
 gorum primi: quod pro symbolo ILLE frequentabat adeo, vt in omnium libellis legeretur, qui clarorum virorum, quos salutant, expetunt, circumferuntque memoriam litteratam, ipsius manu inscriptum. Non temere id ar-
 reptum, et tam constanter a tantae autoritatis theologo vsurpatum esse, non alienum erit ex ipsius indole, studiorum ratione, publicato proposito, et de-
 clarato satis doctrinae, et morum instituto ostendere.

II. Nec adeo longe abeundum, et ex longinquo petenda videtur ratio, quae BEATO tantopere commendauit istud placitum, dum integro sermone de finibus Christianorum dudum publicato aperuit ipse, quid in hoc doctrinae capite meditando, inculcando, et illustrando adeo desixerit mentem suam, vt ab eo susceptam apud Tubingenses S. S. THEOLOGIAE professionem auspicaretur. Profanos animaduertit vir cordatus cum Machiavello fastidire CHRISTIANAM religionem, vt nequaquam accommodatam ornandae, incipitque reipublicae, castillaeque, ex lege, et praedicto disciplinae CHRISTIANAE despici res humanas, et contemni honorem, commendarique humilitatem, & abiectum animum, res imperio, et ciuilibus ordinibus rationibus contrarias; nec contra deesse, quos Petrus sub finem posterioris epistolae quae dicitur ad antiochos appellat, qui adhibiti reipublicae, seu ecclesiae administrandae rectae vitae, consiliorumque ordinem peruertant, inque medio CHRISTIANI-

SMO

*SMO ethnico more viuant, suadeantque. Stulti ita, dum fugiunt vitia, in contraria currunt. Rationis humanae sibi relictae, nec diuinius disciplinae patientis, et diuinarum litterarum praescriptioni bona fide obsequentis, nec auctoritatem reuerentis, ut, quid spectet, iubeatque, recte intelligere, simpliciterque facere sustineat, tanquam cupidini humanae contrarium, et ideo a suo iudicio, et delectu alienum, perpetuum malum est, errare in finibus deligendis, et rebus expetendis. Fallor, an inde tot philosophantium, et tam diuersae de finibus, maxime summo, sententiae sunt? Certe si tot fuerunt, quot Augustinus in veteris sapientiae monumento egregio, inscripto de ciuitate DEI opere, recenset: de philosophis non minus, quam de vulgaribus ingenis vere dici potuit: *trahit sua quemque libido*, et quod Paulus Romanorum philosophis exprobrat, *desipuerunt, qui maxime sapere videri voluerunt*. Probabilior caeteris visus summam non modo scientiam; sed et sciendi modum, *ἡρότων τῆς ἐπιστήμης*, professus Aristoteles, dum in constituendo summo bono, et sine supremo definiendo virtutis actui vitae perfectae pretia, et auctoramenta omnia apponit, opes, honores, et voluptates, modica quamuis cupiditate consecandas, a se ipso, et legitimo sciendi modo descivisse, finem cum instrumentis, subsidiis, et adiumentis inepte confudisse recte censetur. Melior, et religiosior censendus est Aristotelis magister, Plato, et quisquis eius auctoritatem bona fide secutus est, asseruitque Platonicae scholae summum bonum, diuinae naturae similitudinem: quod solo naturae nomine, Socraticis fato territi, non pauci fecerunt. Illi autem astuto, et callido aestimatori moris publici, et tunc aulici, cum principibus placuisse viris non vltima laus videretur, apta honorum cupidini, et libidini, quam vera, et ad sananda corrupta de rebus expetendis iudicia, nec non emendandam consuetudinis deprauationem pertinentia tradere maluit; tantisper quae de vno, vero, et perfecto bono, DEO, ad captum popularem, et vitae communis vsum inculcanda fuissent, ritu aliorum philosophantium, ne dedecori foret, ista ignorare, vel negligere, reiectis in aliam disciplinam, a vulgi captu, vsuque remotam, nimirum metaphysicam. Quocirca B. FOERTSCHIO nostro, de finibus disputanti, potior visa est Platonica, quam Peripatetica de his philosophandi ratio, probatque diserte, qui illam commendat, Ciceronis sententiam. *Constituatur*, scribit in laudato sermone, *primo immotum argumenti fundamentum, DEI, rerumque naturae*. Neque enim, ut TVLLIVS ait, potest quisquam de bonis, et malis vere iudicare, nisi cognita ratione naturae, et vitae deorum. Et paullo post: *hinc vtilissimae nobis fluent regulae, in omni vitae vsu se proditurae. Discemus naturae necessitates, et commoda spe futurorum moderari. Aestimabimus actus nostros non priuatae utilitati; sed conscientiae pretio: metuemur prudentiae decreta seueriori sanctitudinis regula*. Et paullo ante:*

hinc civiles actus suum mutuuntur decus: hoc fundamentum socialis vitae bene, recteque ordinatae: haec omnia ad arctiorem illam, sanctioremque DEI communionem Christianis certa est, et expedita. Sub finem autem orationis, ad auditores futuros conuersus, grauitur his inculcat doctrinae huius usum. *Agite*, inquit, *ita instituite studia vestra, ut supremum eorundem finem, Deum, primo apud animos vestros constituatis; et ad hanc normam exigite cunctas vitae rationes, cumque doctrina pietatem, cum pietate prudentiam coniungite: non fucatae illam, et secularem; sed veram, mentique diuinæ congruam. Hoc sine sacras scrutamini scripturas, & eruditam coniungite antiquitatem, reconditos sapientiae Platonicae thesauros, subtile ingenium Aristotelis in ordinandis disciplinis, Stoicorum graues sententias. Consulite imprimis ecclesiae doctores, Ambrosium, Augustinum, et ante hos Clementem Alexandrinum, Lactantium, aliosque, non ad flores quosdam ad ostentationem excipiendos; sed ad grauem commentationem, et luculentam deductionis argumentam. Cui fini scholastici quoque doctores, ingeniosi homines, suo modo merentur adhiberi: ubi vero cuncta ad Scripturae normam ponderari, usumque vitae accommodari debeant. Quod ut laetabili cum successu fiat, superni numinis gratia imploranda est.* Eo pertinent, quae in Clementis Alexandrini paedagogum, et Stromata theologiae patristicae nomine tam pie, quam erudite est commentatus.

III. Tanto magis audacter asserit, et inculcat BEATVS rectam de finibus, et rebus expetendis philosophandi, et docendi rationem, et reuocat discipulos a peruersa finium aestimatione, et via illa plaustraria, in quam a S. Augustino deploratus torrens, consuetudinis deprauatio, aufert incautos sub praeeconis voce: *o ciues, ciues! quaerenda pecunia, opportunum luxus, et licentiae instrumentum, primum: virtus post nummos!* in qua eosdem deducunt concessarum voluptatum, et cupiditatum autores, per semitam Aristotelicae mediocritatis, intra licentiae non prorsus effusae terminos, ad publici moris elegantiam, et exempli non contemnendae autoritatis decus: quo contrariam hanc magis diuinis oraculis, veterique Christianorum disciplinae; illam autem conuenienter statuit, et consentaneam prorsus placitis Mosis, et Christi. Dum Moses bonum vnum, verum, perfectum, DEVM, diligere iubet ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus, animae facultatibus, motibusque, qui vulgo affectus appellantur, non potuit BEATVS probare morem philosophantium in metaphysicis de bono vno, vero, et perfecto; in ethicis autem ad vnius boni amorem, cultum, et communionem reuocandam animam distrahentium, et huius motus, affectusque dirigentium ad expetenda pro boni summi partibus, summi NUMINIS fauor quae tanquam instrumenta, & huius vitae subsidia, et adiumenta religionis suis cultoribus tribuit, qui-

quibusque uti, et frui patitur libere, quotquot ea sacrare gratis agendis, et verbo diuino voluerint, et dum fruuntur, autorem, datoremque celebrare, et in huius amore, honore, laude, et cultu vnice acquiescere. Dum Christus negat Deo, et huius vitae pretiis, quae Mammona sacro stylo appellantur, simul feruiri posse: dum diserte asserit, eam esse ingenii humani indolem, vt alterum amet, alterum oderit; alteri adhaerescat, contemnat alterum: dum docet, quam necesse sit, vt simplex sit oculus, pura, casta, et sincera destinatio ad vnum DEVM expetendum, amandum, et pro vnico oblectamento amplectendum dirigenda, si corpus, et totum vitae actum in luce esse velimus: dum terret, et denunciat periculum in destinatione errantibus, oculosque alio, quam ad vnum summum bonum, DEVM, auertentibus, nimirum caliginem, et tenebras, atrasque tenebras: non potuit B. FOERTSCHIVS illorum Peripateticorum placita Christi doctrinae conuenientia iudicare, quibus trinum mundi nomen, honos, opes, et voluptas, vel sacro verbo Mammona, inter ea ponuntur, quo dirigenda sit destinatio, quae a Christi cultore spectari excusare possint, quae cum Deo amari, in quibus extra DEVM affectus humanus possit acquiescere. Nec credere potuit BEATVS, a praecone portae angustae, & semitae arctae, Christo, iuberi cultores quaerere coelestia, et promitti caetera, quae ad huius vitae vsum pertinent; si ex Peripateticae disciplinae lege haec pro summi boni particulis deligenda, et consectanda forent. Fallor, an ideo B. Foertschius Clementis Alexandrini PAEDAGOGVM peculiari dissertatione illustravit, vt moribus nostris publicis, popularibus corruptelis, et erroribus in rerum expetendarum delectu opponeret antiquam *gravitatem superioris disciplinae Christianae*, vt ipsius verba retineam, *a qua heu! quantum abhorrent tempora nostra?*

IV. Nec obscurum est, cur BEATVS in designandis humanorum actuum finibus sacrarum litterarum praescriptum, antiquae ecclesiae exempla, et philosophandi rationem probatiorem sequi potuerit, malueritque, quam de prauationem consuetudinis, et his accommodata philosophemata, seculi licentiae lenocinantia? Contigerat indoles puero a licentia abhorrens, et maturatione seuetioris disciplinae patiens. Accedebant ad recta, et solida duces, et magistri summae autoritatis. Ita mature eam nactus est ingenii, studiorumque fiduciam, quae ad vana, et inania, et corruptelarum patrocinia quantaecumque autoritatis eum conuerti non patiebatur. Fere enim fit, vt in prima aetate, quam diu libido ante rationem est, licentiae adsueta, praesertim si pacata tempora, et fortunae opportunitates illam prouocauerint, aluerintque, quamuis proeuectior aetas, et subinde vitae genus lucrandi panis causa susceptum alios mores postulent, vt Curios simulare, et bacchanalia viuere

palam non liceat, clam tamen nequitiae faueant, passim circumspeciant, vel undecunque accersant, arripiantque rationes, quibus pristini moris dedecus excusari, & licentiae cursus aperiri posse videatur; ac dum socios, & similis instituti fautores inueniunt: quod non est difficile, quam diu de omnium hominum genere, et ordine verum manet illud sapientis Graecorum *πλεῖστοι κακοί*: ita exultent in prauis studiis, vt censurae etiam refragari ausint, et qui illa damnant, et ad lapsi moris integritatem reuocant, noui quasi operis reos, vel singularis opinionis suspectos faciant; certe tanquam parum consulentes paci, et tranquillitati publicae, quantum in ipsis est, proscriptores velint, Quos pro nequitiae patrocinio coniurantes non tam facile est refellere; praefertim si quidam eminent, et autoritate potentiorum niti possunt: nec ausit praua studia palam damnare, nisi BEATO FOERTSCHIO similis, plenus literis, et a pueris integer virae, scelerisque purus, vt mens recti conscia famae possit ridere mendacia: quique munerum suorum amplissimorum, ad quae ingenii, et studiorum celebritas illi sunt suffragata, autoritate niti queant aduersus autoritatem contrariam.

V. Planius autem vt possit intelligi, quanta huius theologi dos fuerit, quantumque vindicem veri, rectique esse oportuerit BEATVM, tribus veteranis ILLVSTRIS Gymnastii alumnis ad altiora, et academicas operas tractandas propediem dimittendis, datum est negotium excutiendi, et pro viribus ad dedicanda solennia, quibus lustratio anniuersaria finienda est, publice repraesentandi FOERTSCHIANA studia, facta, et fata. Ita dum primus viri BEATI pueritiae, et adolescentiae curricula persequenda sibi proposuit, ad rem antequam accedit, demonstrat, quid intersit, quantaque molis res sit, iuuentutem recte docere, et arcere a corruptelis; ad hoc autem nihil deesse passos esse pios, et in patria, Franconia, vbi Tubaris, et Moenus confluunt, sito oppido, VVertheim, comitum huius nominis domicilio, vbi *ciō dc liv. iulī xxiv.* natus est, satis claros parentes, BEATVM IACOBVM FOERTSCHIVM, municipii sui decurionem, et MARGARETHAM ELVVERTIAM: liberali domi sumtu aluisse magistrum idoneum, qui admodum puerum litteras doceret, et pietatem: imbutum tironiis tradidisse publicis in schola patriae magistris instituendum; vt confirmarentur autem humanioris literaturae, et liberalium artium, quae in scholis inferioribus solent inculcari, rudimenta, et altiorum studiorum solida iacerentur fundamenta, Durlacum misisse ad opportunam adolescentiae studiorum, postea fortunae sedem primam, cum illa rexissent clari nominis viri, Fechtius, et Arnoldus, et quidem eo cum successu, vt in Argentoratensium academia eius ingenium posset exsplendescere, probarique summis viris, Balthasari Bebelio, et Sebastiano Schmidio: quos sacrae antiquitatis, et literaturae

raturae fideles ibi nactus est interpretes; nec non Obrecht, Fausto, et Zengrauius: quos ad omne liberalis doctrinae genus duces idoneos habuit, quorumque primus, reconditae eruditionis autor NOSTRO, fautorque summus praesidio non defuit, cum de censu Augusti publice disputaret. Inde Ienam, ultimam fortunae postea sedem, petiisse, et Helmstadium excurrisse: atque illic Musei, Bechmanni, et Bayeri; hic Conringii, et Titii usum esse in theologia, et litteraturae institutione. Quos magistros ab omnibus vanis, friuolis, et inutilibus ad solida, et rectiora, culturae bonae mentis seruientia, studia traducere feliciter; maxime autem antiquam doctrinae, sanctique moris integritatem BEATO commendare potuisse, satis constat.

VI. Alter testatus Christo obsequendi studium, neganti lumen sub modo occultandum, poscentique, ut in luce reponantur virorum bene meritorum facta, posteriorum aemulatione digna, et hoc pacto PATRIS COEESTIS gloria amplificetur, sui officii esse affirmat, efficere, ut B. FOERTSCHIVS futuris Ienensibus studiosis, inter quos nomen suum proficitur hic orator, etiam post fata lucere possit, et ad omne virtutis studium praeiucere iactatis publice, et digna laude ornatis doctrinae, virtutis, et meritorum documentis. Itaque Perenoti, Petri de Greiffenfeld, et Lutheri exemplo BEATVM memorat, se magnorum principum ministeriis honoratis, et ecclesiasticis praefecturis aptum, dignumque studiorum, et laborum assiduitate, reddidisse, et plus his artibus, quam Gygis annulum, esse consecutum, ut non temere fortunae suae melioris faber dici possit. Diuersa autem a Gygis annulo ratione emeruisse, dum ab aliis exsplendescencia eius ornamenta spectata magis sunt, quam ab ipso: qui prae modestia latere in obscuro, et studia confirmare, quam propellere in rostra, vel illustres cathedras, maluerit. Inde autem euocasse primum SERENISSIMVM FRIDERICVM MAGNVM, Marchionem Badensem - Durlacum NOSTRYM, et in illustri Gymnasio theologiae professoris munere ornasse, ac, ut cum honore, et autoritate fungi eo posset, Doctoris titulo Giesae honestari curasse, abeuntique Fechtio, claro Roslochiensium theologo, iussisse succedere, fungique summa praefectura ecclesiastica, consilii munere in saera curia, et dignitate Abbatis Loeragensis. Sub gladio autem patriae a pluribus euangelicis principibus expetita esse B. FOERTSCHII ministeria; sed vnum impetrasse, SERENISSIMVM Württembergensium Ducem, EBERHARDVM LVDOVICVM: cui vocanti paruerit NOSTER, et TVBINGAM concesserit ad suscipienda in limine memorata munera. Vbiquamuis viuere, et mori statuisset, nec deessent valida satis retinacula, et auctoramenta non contemnenda; cessisse tamen diuinae voluntati, et SERENISS. SAXON. DVCVI desideris; et ita pietate poscente in alma studiorum iuuentutis sede, et quasi

matre,

X 336 264
matre, Ienensi academia, vacuum primi theologi spartam suscepisse, eamque egregie ornasse.

VII. Postremus autem praefatus de ratione factorum virorum theologorum, meritis subinde contraria, SERENISSIMORVM SAXONIAE DVCVM, Ienensis academiae nutritorum, felicitatem praedicat in theologis constitutendis, et quod post Gerhardos, Himmelios, Glassios, Chemnitios, Museos, Bechmannos, Bayeros non defuerit illorum vt alumnus, ita virtutis, et pietatis aemulus, B. MICHAEL FOERTSCIVS, scriptis diu ante clarus, quam quinto huius saeculi anno inter theologos Ienenses primum locum tenere iustus est, publice dudum testatus, quam se duce sequi oporteat diuinarum litterarum tractandarum rationem? Ipsum autem iuisse, quam aliis praescripserit ad sapientiam viam, probat vulgaratum ab eo scriptionum argumentis, plenarum eruditionis reconditae, et propositi sanctioris, etiam dum sollicitatur ad agitanda certamina euangelicae ecclesiae periculosa: quod maxime probauerit edenda de prudentia ecclesiastica dissertatione. Quam autem aliis tradat prudentiae colendae rationem, non ab ipso abiectam esse: patriae cladem aperuisse, cui intercesserit lapsos mores feralibus tandem flammis expiandos reuocando ad Christianae pietatis integritatem antiquam, ac palam deplorando ab ista abhorrentia tempora nostra; sed cum surdis fabulam narraret, recte detrectasse sub malis publicis morari, et halcyonia expectare, etiam si satis obfirmatus fuerit aduersus casus acerbiores, ipsi tam crebros, vt, tanquam alter Iobus, patientissime eos perferret.

VIII. Satis ista, ni fallor, ostendunt idoneum finium doctorem, B. MICHAEM FOERTSCHIVM, ex cuius dictis, factis, fatisque discere possumus rerum expetendarum, et fugiendarum modum. Quem si tuebimur grati erimus procul meritis, & post fata rite colemus beatos eius manes. Non sine fructu igitur repraesentabuntur illa coram panegyri scholastica. Cui vt lustrationis finiendae causa intersint, et nouitiorum pratorum, vniuersique coetus scholastici studia sua exoptatissima praesentia excitent, idque crastino

dic, HORA VII. ante meridiem, in auditorio CLASSIS PR

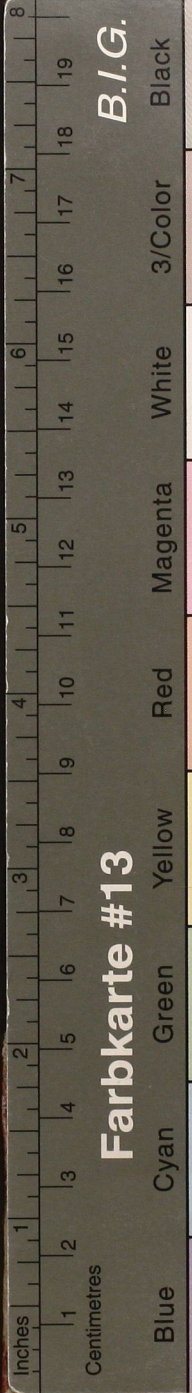
ILLVSTRIS GYMNASII GOTHANI
PATRONI, ET FAVTORES
ca, qua par est, obseruantia rogantur.

P. P. CID MCC XXIV. AVGVSTI XIII.

GOTHAE LITTERIS REYMERIANIS,

26 1825

B.I.G.

Farbkarte #13

Z6
1825

FINIVM
 RVS, ET IDONEVS
 DOCTOR,
 EL FOERTSCHIYS,
 ACTIS, FATISQVE PROBATVS,
 DE HIS DICENDI POTESTATE
 TRIBVS
 GYMNASII CLASSIS SELECTAE
 ALVMNIS VETERANIS,
 ONARDO HERR, GOTHANO,
 VDOLPHO QVEHL, MVHLBERGENSI,
 ET
 AO KLEIN, TAMBACENSI,
 RSARIAE LVSTRATIONIS FINEM
 REPRAESENTATVS
 A
 RECTORE,
 FREDO VOCKERODT.

